וילך ב

א. אין פסוק [1] לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם וגו', שטעלט זיך רש"י (אין צווייטן דיבור המתחיל [2]) אויף די וועדטער „מצד ארון ברית ה'" און איז מפרש: „נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא [3], יש מהם אומרים דף הי' בולט מן הארון מבחוץ ושם הי' מונח, ויש אומרים מצד הלוחות הי' מונח בתוך הארון".

איז אין דעם ניט פאַרשטאַנדיק:

דער פירוש הפשוט פון „מצד ארון" איז — ביי דער זייט פון דעם ארון. פאַרוואָאס־זשע ברענגט רש"י בפירושו על התורה — אין וועלכן „לא באתי אלא לפשוטו של מקרא" [4] — אויך די דיעה אַז די ס"ת איז געלעגן „בתוך הארון", און אַז „מצד ארון" מיינט אין ארון נאָר „מצד הלוחות"?

די קשיא איז נאָך גרעסער:

אפילו די גמרא (וואָס לערנט די פסוקי התורה ע"פ דרך ההלכה והדרוש וכו') זאָגט, אַז פון דעם פסוק „ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם" אַליין, וואָלט מען אַנגענומען אַז די ס"ת איז געלעגן מחוץ לארון [5]; און די „חכמי ישראל" וואָס האַלטן אַז זי איז געווען מונח בתוך הארון, לערנען זיי עס אַפ (ניט פון פסוק „מצד ארון גו'", נאָר) פון אַן אַנדער פסוק — און יענער פסוק איז זיי מכריח אַיינצולערנען אין „מצד ארון" אַז דאָס מיינט „מצד הלוחות".

אַבער פון דעם וואָס רש"י ברענגט ניט אין זיין פירוש קיין ראי' פון אַנדערע פסוקים, איז קלאָר, אַז אויך דעם צווייטן פירוש — „מצד הלוחות הי' מונח בתוך הארון" — נעמט ער אַרויס פון אונזער פסוק „מצד ארון ברית ה'" [6]. איז וואו געפינט עס רש"י דעם הכרח צו לערנען, אַז „מצד ארון" מיינט „בתוך הארון . . מצד הלוחות"

---

1) פרשתנו לא, כו.

2) וע"פ המבואר לקמן הערה 37 — יש לו שייכות לד"ה הראשון.

3) יד, א־ב.

4) בראשית ג, ח. וראה לקו"ש ח"ה ע' 1 ובהערות שם. וש"נ.

5) ראה ב"ב שם (סע"א) „מצד הוא מונח ולא בתוכו" (ושם ע"ב) „ור"מ האי מצד ארון מאי עביד ליה כו'".

6) בגו"א ולבוש לפרש"י תרומה (כה, טז), שכוונת רש"י שם ב„התורה" היא להס"ת שכתב משה. ולפ"ז הי' אפשר לומר, שהמקור של רש"י כאן לפירוש השני הוא מהכתוב בפ' תרומה שהתלמיד למדו כבר.

אבל בפשטות: (א) קשה לומר, שרש"י שם סותם כמ"ד אחד. (ב) באם כוונת רש"י שם היתה לס"ת זו הי' כותב זה בפירוש (מכיון שבפ' תרומה, אין התלמיד יודע עדיין ע"ד הס"ת). (ג) בפשוטו של מקרא* דוחק גדול לומר: 1) על הס"ת שכתב משה „אשר אתן אליך", 2) דכל הכתוב בתרומה שם מדבר בזמן הקמת המשכן, פרט ל„ונתת אל הארון" הנ"ל — שהי' בשנת הארבעים (ומבלי שרש"י יעיר ע"ז)!

ולכן מסתבר, שכוונת רש"י שם ב„התורה" היא להלוחות כמ"ש במשכיל לדוד שם (וכפרש"י פקודי מ, כ) — ראה פרש"י תשא לב, יט (משבת פז, א) בנוגע להלוחות — „התורה כולה כאן".

*) משא"כ ע"פ דרך ההלכה — ראה ירושלמי שבהערה 9 ובקה"ע שם.

— וואָס איז לכאורה היפך פון פשטות הכתוב?

ב. שוין געוועדט פיל מאָל, אַז בשעת רש"י לאָזט וויסן בתחלת פי־רושו אין אַ פסוק — נאָך איידער ער שרייבט די פירושים גופא — אַז דאָ זיינען פאַראַן צוויי (עטליכע) פירושים, מיינט ער דערמיט צו מדגיש זיין, אַז די פירושים זיינען "שקולים" (ניט ווי אין אַנדערע ערטער, וואו דער פירוש הראשון אין רש"י איז עיקר פירושו (און דערפאַר גופא ברענגט ער אים פריער) וויל ער איז גלאַטי־קער אין דרך הפשט). נאָר וויבאַלד אַז ס'איז אוממעגלעך צו שרייבן ביידע פירושים בבת אחת, דעריבער איז ער מקדים אײַן פירוש פאַרן צווייטן.

וואָס אזוי איז עס אויך אין אונזער פירוש רש"י, אַז מיט זיין הוספה ב־פירושו (אַלס הקדמה) "נחלקו בו חכמי ישראל" מיינט ער צו זאָגן, אַז דער פירוש "מצד הלוחות הי' מונח בתוך הארון" איז ניט וויטער פון דרך ה־פשט ווי דער פירוש אַז די ספר תורה איז געווען מחוץ להארון.

ועפ"ז איז נאָך מער תמוה: אפילו אויב מצד איזה טעם וויל רש"י ברענ־גען אויך דעם פירוש "מצד הלוחות כו'" — ווי איז אַבער שייך צו זאָגן אַז דער פירוש איז אַזוי גוט ווי דער פירוש "דף הי' בולט מן הארון מב־חוץ כו'", בשעת די פשטות משמעות הלשון "מצד ארון" איז — ביי דער זייט פון ארון?

ג. אויך אין ערשטן פירוש פון רש"י איז ניט מובן: פון די וועדטער "מצד ארון ברית ה'" וויס מען בלויז אַז די ס"ת איז געלעגן מחוץ לארון (ווי די פשוט'ע משמעות פון "מצד ארון"). וואו איז אַבער דער הכרח אַז די ס"ת איז געלעגן אויף אַ דף און אַז דער דף איז געווען בולט מן הארון?

ולכאורה — אדרבה: פון דעם וואָס אין ציווי אויף עשיית הארון[7], אַזוי אויך אין "ויעש בצלאל את הארון"[8], ווערן אויסגערעכנט אַלע פרטים פון דעם ארון און קיין "דף" ווערט ניט דערמאָנט, דאַרף מען לכאורה אַננע־מען, אַז קיין דף האָט פון ארון ניט בולט געווען, און די זאָך (אַ דף אַדער עפעס אַנדערש[9]) אויף וואָס די ס"ת איז געלעגן — איז געווען אַן ענין בפני עצמו, וואָס איז ניט געווען מחובר מיטן ארון.

איז די שאלה — וואָס איז רש"י'ן מכריח צו מחדש זיין אַז (אויך) ב־פשוטו של מקרא "דף הי' בולט מן הארון"?

ד. נוסף לכל הנ"ל, זיינען אויך ניט פאַרשטאַנדיק כמה פרטים (דיוקים) אין דעם פירוש רש"י:

א) פאַרוואָס איז רש"י מעתיק פון פסוק (ניט נאָר די ווערטער "מצד ארון" וועלכע ער טייטשט אָפּ, נאָר) אויך די ווערטער "ברית ה'"[10] — לכאורה איז דאָך צו זיינע ביידע פירושים (בנוגע וואָו די ס"ת איז

7) תרומה כה, יו"ד ואילך.

8) ויקהל לו, א ואילך.

9) ראה ירושלמי שקלים (פ"ו ה"א) וסו־טה (פ"ח ה"ג): כמין גלוסקיית כו'. ובת־יב"ע כאן: בקופסא.

10) ופשוט שאין לומר, שמה שרש"י מעתיק גם התיבות "ברית ה'" הוא לפי שנמשכים לתיבת "ארון", כי (נוסף לזה שגם בכגון דא, מעתיק רש"י בכ"מ רק התיבות השייכות לפירושו) באם כן, הו"ל להעתיק גם תיבת אלקיכם.

געלעגן) נוגע בלויז די ווערטער „מצד ארון"?

ב) רש"י בפירושו על התורה איז ניט מציין די מקורים צו זיינע פירושים[11], סיידן וואו דורך דעם קומט צו אַ תוספות ביאור אין דעם פירוש.

דאַרף מען פאַרשטיין: וואָס פאַר אַ תוספות הבנה קומט צו אין די צוויי פירושים וואָס רש"י ברענגט, דורך זיין לאָזן וויסן אַז זיי שטייען „בבבא בתרא"?

ה. איז דער ביאור בכל זה:

באַם ציווי „לקוח גו' ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' גו'", איז דער פסוק מדגיש „ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה'"[12]. איז דערפון פאַרשטאַנדיק[13], אַז אָט דער ציווי אַז די ס"ת זאָל זיך געפינען „מצד ארון ברית ה' אלקיכם" איז חל ניט בלויז אויף זמן חניית המשכן, נאָר אויך אויף זמן המסעות — וועָן די לויים טראָגן דעם ארון.

נוסף לזה: דער סיפור „ויכתוב משה את התורה הזאת גו'"[14] און דערנאָך „ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת גו' ויצו משה גו' ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם גו'"[15] — קומט בהמשך צו „ויקרא משה ליהושע גו' כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ גו'"[16].

און ווייבאַלד אַז גייענדיק קיין ארץ־ישראל האָט מען דעם משכן פאַנאַנדערגענומען און מען האָט אים אויפגעשטעלט מיט אַ צייט שפעטער[17], האָט דאָך קיין אָרט ניט צו לערנען אַז דער המשך הציווי („ושמתם אותו מצד ארון גו'") ליהושע האָט געמיינט אַז די ס"ת זאָל זיך געפינען „מצד ארון" ערשט לאחרי ווי מען וועט אויפשטעלן דעם משכן, מיט אַ צייט שפעטער.

פרעגט דעריבער דער „בן חמש (למקרא)": בשעת המסעות איז דער ארון געווען צוגעדעקט מיט דריי כיסויים[18]. ובמילא, איז אפילו אויב מ'זאָל זאָגן אַז אויך בשעת המסעות האָט מען געטראָגן די ס"ת ביי דער זייט פון ארון, איז עס דאָך ניט גענוען „מצד ארון" ממש, וואָרום די כיסויים האָבן מפסיק געווען צווישן דעם ארון מיט דער ספר תורה?

אויף דעם זאָגט רש"י „נחלקו בו חכמי ישראל כו'", אַז אין דעם זיינען פאַראַן צוויי פירושים:

איין פירוש איז, „דף הי' בולט מן

---

11) יתרה מזה מצינו בפרש"י עה"ת — אפילו כשמביא מעשה ופלא — אין מציין המקור (ראה בפרשות הסמוכות: האזינו (לב, יג; לב, כד). נצבים (כט, י). ובכ"מ).

12) לא, כה.

13) וכן מובן גם מסיום הציוי „והי' שם בך לעד" — שהוא טעם ל„ושמתם אותו מצד ארון גו'" — שהרי ה„עד", שנעשה ע"י „והי' שם", צ"ל (בפשטות) בכל זמן (וראה גם רא"ם כאן).

14) לא, ט.

15) שם, כד־כו.

16) שם, ז.

17) ראה פרש"י בזבחים (קיב, ב) דבגלגל הוקבע המשכן. וביהושע (כד, כו) שהביאו הארון לשכם (וכ"פ ברד"ק שם כד, א). אבל לכאורה פי' שבאותו מאורע הובא (ע"פ הוראת שעה) הארון לשכם ולא דמלכתחילה הובא לשכם (וצע"ג פי' התפא"י שם סקל"ח דמלכתחילה הובא — דאיך יפרנס העבודה ביהוכ"פ וכו'. ועוד ועיקר התמי' לומר דבמשך עשיריות בשנים הי' כל המשכן וכליו במקום אחד והארון במק"א! — שוב ראיתי שבתפארת יעקב שם העיר בדברי התפא"י) ואכ"מ.

18) במדבר ד, ה־ו.

הארון מבחוץ ושם הי' מונח". אז די ס"ת איז געלעגן אויף אַ דף וועלכער האָט בולט געווען פון דעם ארון גופא, און די כיסויים האָבן צוגעדעקט דעם ארון צוזאַמען מיטן דף, ובמילא האָט זיך די ס"ת געפונען "מצד ארון" אויך בעת המסעות.

און כאָטש אַז פון די סדרות תרומה און ויקהל איז משמע, אַז פון דעם ארון האָט קיין דף ניט אַרויסגעשטעקט (כנ"ל סעיף ג') — קען מען זאָגן, אַז בשעת דער אויבערשטער האָט אָנגעזאָגט משה'ן צו אַוועקלייגן די ס"ת מצד ארון ברית ה' (וואָרום געוויס איז משה'ס ציווי "לקח גו' ושמתם גו'" ניט געווען מדעת עצמו ח"ו, נאָר ער האָט עס געהערט פון אויבערשטן), האָט ער פון דעם ציווי גופא פאַרשטאַנען, אַז מען דאַרף מאַכן אַ דף וואָס זאָל בולט זיין פון ארון, בכדי די ס"ת זאָל זיין "מצד ארון" אויך בשעת המסעות.

אָבער היות ווי ס'איז אַ גרויסער דוחק צו זאָגן אַז בשנת הארבעים האָט מען משנה געווען דעם ארון (צוגעמאַכט צום ארון אַ דף) — ברענגט רש"י דעריבער נאָך אַ פירוש ווי אַזוי די ס"ת איז געלעגן שטענדיק מצד ארון ברית ה' — "מצד הלוחות הי' מונח בתוך הארון".

אָבער אויך דער פירוש איז שווער, ווייל פשטות הלשון "מצד ארון" מיינט אין דער זיט פון ארון (ניט בתוך הארון) — דעריבער קערט זיך רש"י אום צום ערשטן פירוש.

און היות ווי דער פירוש "דף הי' בולט מן הארון" — אַ זאָך וואָס ווערט אין ערגעץ ניט דערמאָנט — איז ניט ווינציקער שווער ווי דער פירוש אַז "מצד ארון" מיינט בתוך הארון מצד הלוחות — דעריבער איז רש"י מקדים לפירושו "נחלקו בו חכמי ישראל", צו זאָגן, אַז ביידע פירושים זיינען שקולים (כנ"ל סעיף ב').

ו. לכאורה קען מען פרעגן:

וואָס איז בכלל דער הכרח, אַז מיט "ושמתם אותו מצד ארון" ווערט געמיינט דער ארון שעשה בצלאל, וואָס דאָן, איז ווייבאָלד מ'האָט דעם ארון צוגעדעקט מיט דריי כיסויים בעת המסעות — מוז מען דוחק זיין אַז בשנת הארבעים איז געווארן אַ שינוי אַז "דף הי' בולט מן הארון" אָדער אַז "מצד ארון" מיינט "מצד הלוחות כו'".

— מען קען דאָך לערנען, אַז דאָ מיינט מען דעם ארון שעשה משה[19] — וואָס איז געווען מיט די אידן די גאַנצע צייט און אויך ער הייסט "ארון ברית ה'"[20], און וועגן דעם ארון געפינט מען ניט אַז מ'זאָל אים דאַרפן צודעקן בעת המסעות. און דאָן, וועט דער פירוש "מצד ארון" זיין מובן בפשטות — אין דער זיט פון ארון (מבחוץ)?

אָט די שאלה באַוואַרנט רש"י דורכן מעתיק זיין (פאַר זיין פירוש) די ווערטער "מצד ארון ברית ה'":

אין פריערדיקן פסוק שטייט "ויצו משה את הלויים נושאי ארון ברית ה'" — און דאָרט ווערט געווויס געמיינט דער ארון שעשה בצלאל, וואָס דוקא אויף אים שטייט אַז די לויים (בני קהת) האָבן אים געטראָגן[21] — איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז דער ציווי "ושמתם אותו מצד ארון ברית

19) ראה רש"י עקב י, א.
20) בהעלותך י, לג ובפרש"י שם.
21) במדבר ד, טו.

ה׳״ וואָס קומט בהמשך און מיט דער זעלבער אריכות הלשון ווי אין דעם פריערדיקן פסוק, מיינט אויך דעם ארון שעשה בצלאל.

ז. לאחרי כל זה, ווערט ביים תלמיד נתעורר אַ שאלה:

ס׳איז אַ דבר הפשוט[22], אַז די מאָס פון דעם ארון — אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו[23] — איז געווען פאַרבונדן מיט דער מאָס פון דעם וואָס ס׳איז געלעגן אין ארון[24].

און וויבאַלד אַזוי, קומט דאָך אויס, אַז די פלוגתא צווישן די חכמי ישראל צי די ס״ת איז געלעגן מבחוץ פון ארון אדער בתוך הארון, וועט מרבה זיין במחלוקת — זי וועט ברייגנגען צו נאָך אַ פלוגתא: לויט דער דיעה אַז די ס״ת איז געווען בתוך הארון, וועט אויסקומען, אַז די לוחות זיינען געווען אַ סך קלענער ווי דער ארון; און לויט דער דיעה אַז די ס״ת איז געווען מחוץ לארון, דאַרף אויסקומען, אַז די לוחות זיינען געווען פיל גרעסער — כמעט אַזוי גרויס ווי דער ארון.

— בכדי אַרויסצוגעמען דעם תלמיד פון דעם טעות, צייכנט רש״י אָן אַז די מחלוקת איז אין ב״ב. און בשעת דער תלמיד וועט דאַרטן אַריינקוקן, וועט ער זען, אַז לויט ביידע דיעות זיינען די לוחות געווען די זעלבע גרויס, און פונדעסטוועגן איז אויך לויטן מ״ד אַז די ס״ת איז געווען מחוץ לארון, איז אַבער קיין ליידיקער אָרט אין ארון נ״ט געווען — ווייל לויט דער דיעה איז דער ארון געווען קלענער. ווי די גמרא זאָגט דאָרט, אַז ר״מ, וואָס האַלט אַז די ס״ת איז געווען בתוך הארון, לערנט „אמתים וחצי גו׳ ואמה וחצי גו״ — „באמה בת ששה טפחים״, און ר״י, וואָס האַלט אַז די ס״ת איז געווען מחוץ לארון, זאָגט „באמה בת חמשה טפחים״.

ח. עפ״י הנ״ל וועט אויך זיין פאַרשטאַנדיק, וואָס רש״י איז מציין דוקא צו ב״ב — כאָטש די מחלוקת איז פאַראַן אויך אין ירושלמי (צוויי מאָל — אין מס׳ שקלים[25] און מס׳ סוטה[26]) און אין מדרש[27], און אויך דאָרט שטייט אַז ר״מ און ר״י זיינען מחולק אין דער מאָס פון ארון:

ווייל[28] לויטן חשבון פון ירושלמי און מדרש איז (לויט ביידע דיעות[29]) דער מקום הארון געווען אויסגעפילט

---

22) והרי אפילו בדרך הש״ס והמדרש (ב״ב שם. ירושלמי שם. במדב״ר פ״ד, כ) מפרש מדות הארון לארכו ולרחבו בקשר למדות הלוחות. וראה גם ראב״ד (הובא בשטמ״ק לב״ב שם) שמוכיח שהלוחות הי׳ רחבן ששה מזה ש„צוה המקום למשה לעשות לו ארון רחב . . ואם לא היו רחבות אלא שלשה טפחים, כל הרחב למה״.

23) תרומה כה, י.

24) אבל אין לומר שהטעם למדת ארך הארון הוא בכדי שיהיו שני בני אדם יכולין להלך בין הבדים (ראה רש״י שם, יב) — דלזה מספיק אמתים וכמו השלחן שהי׳ אמתים ארכו (ורש״י שם שוולל (מדת) רחבו — היינו אמה וחצי).

25) פ״ו ה״א.

26) פ״ח ה״ג.

27) במדב״ר פ״ד, כ. וראה גם ברייתא דמלאכת המשכן פ״ו.

28) בנוגע לירושלמי י״ל עוד טעם — כי שם „כמין גלוסקיית כו״ (כנ״ל הערה 9). משא״כ במדרש שם „דף אחד הי׳ יוצא מן הארון כו״.

29) בברייתא דמלאכת המשכן שם ובב״מדב״ר שם משמע קצת, שלדעת ר״מ שברי לחות לא היו מונחין בארון. אבל בב״ב (יד, ב) ובירושלמי (שם) מפורש שגם לדעת ר״מ היו שברי לחות מונחין בארון.

מיט די לוחות און מיט די שברי לוחות הראשונות[30] (און לויט ר' מאיר'ן אויך מיט דער ס"ת)[31].

30) כי לפי שיטת הירושלמי הי' רוחב הלחות שלשה טפחים*. ולפי שיטת המדרש היו מונחות "על צידיהם"**.

31) בראי"ם בהעלותך (י, לג), שאליבא דרש"י דליף ששברי לחות מונחין בארון מ"אשר שברת ושמתם בארון", היו מונחות בארון שעשה משה. אבל:

(א) מהלשון "שברי לחות דמונחין בארון מנ"ל" משמע שקאי אאותו ארון שמדבר בהסוגיא שם לפנ"ז.

(ב) לפי הס"ד של הש"ס יליף ר"מ ענין זה מהכתוב (ש"ב ו, ב) "אשר נקרא שם שם ה' צבאות יושב הכרובים עליו", והרי פסוק זה מדבר בהארון שעשה בצלאל.

(ג) גם במסקנת הש"ס שר"מ יליף מ"אשר שברת ושמתם" מסיים: "מלמד שהלחות ושברי לחות מונחין בארון", ומפשטות הלשון משמע, שהלחות והשברי לחות היו מונחין באותו הארון.

(ד) גם בירושלמי יליף (בין לר"מ בין לר"י) מ"אשר שברת ושמתם בארון", ובכ"ז מפורש שם "וארבעה לחות היו בו שנים שלמים ושנים שבורים". ובתוס' מנחות צט, א מפורש כן גם אליבא דהבבלי.

ואולי יש לומר, שמטעם זה מביא בב"ב שם (משא"כ במנחות שם ובירושלמי שם) "אשר שברת ושמתם" ומשמיט תיבת בארון — לרמז ש"ושמתם" (של השברי לחות) לא הי' "בארון" (שעשה משה) שבו מדבר הכתוב.

*) ראה תוספות מנחות צט, סע"א: ובירושלמי דשקלים . . משמע דאורכן ששה ורוחבן שלשה. וראה קה"ע שם. מה"פ לירושלמי סוסה שם.

**) בפירוש מהרז"ו שם "ועל השלימות מונחים השבורות". אבל מפשטות לשון המדרש "לפי שלא היו עבות אלא שלשה טפחים" משמע, שהיו מונחות זו אצל זו — שבהמשך לזה מבאר, דלהיות שהיו עבות רק שלשה טפחים, לכן הי' מקום בארון הארון עבור שתיהן כשהיו מונחות על צדיהן.

און ווי‌באלד אז לדעת רש"י (איז ע"ד הפשט) זיינען די שברי לוחות געלעגן אין דעם ארון שעשה משה[32] (ניט אין דעם ארון וואס בצלאל האט געמאכט) — וועט דאן אויסקומען, אז לויטן חשבון פון ירושלמי און מדרש איז (אין דרך הפשט) געווען א לייכטיקער ארט אין ארון לויט ביידע דיעות.

דערפאר איז רש"י מציין צו ב"ב, ווייל לויטן חשבון אין ב"ב, איז אין (אורך ורוחב ה)ארון ניט געווען קיין ארט פאר די שברי לוחות (ווי רש"י זאגט דארטן, אז די שברי לוחות ראשונות זיינען געווען תחת הלוחות), און דער גאנצער (אורך ורוחב פון) ארון איז געווען ממולא מיט די לחות שניות, און לדעת ר"מ — אויך מיט דער ס"ת.

ט. לפי הנ"ל (ס"ה), אז ביידע פירושים — סיי דער פירוש "דף הי' בולט כו'" סיי דער פירוש "מצד הלחות הי' מונח כו'" — זיינען שווער, און די שוועריקייט אין ביידע פירושים איז בשוה, וואס דערפאר דערמאנט רש"י ביידע פירושים בבת אחת (כנ"ל שם) — וועלכע ביים תלמיד נתעורר נאך א שאלה: פארוואס האלטן טאקע אנדערע אז "דף הי' מונח כו'" און אנדערע "מצד הלוחות כו'"?

איז די שאלה באווארנט רש"י מיט זיין לשון "נחלקו בו חכמי ישראל":

מצד דרך הפשט זיינען טאקע ביידע פירושים שקולים, און דאס וואס אין גמרא האלט יעדער תנא ווי זיין שיטה, איז עס פארבונדן (ניט מיט פשטות הכתובים, נאר) מיט דעם וואס זיי זיינען "חכמי ישראל", ד. ה. מיט זיי-

32) רש"י בהעלותך י, לב.

ערע שיטות אין דרכי החכמה, כדלקמן.

י. דער ביאור פון „ושמתם אותו מצד ארון ברית ה״ (בפנימיות ה־ ענינים):

אין די לחות זיינען געווען אַלע ענינים פון תורה באופן כללי[33], און אין ספר תורה קומען זיי אַרויס ב־ פרטיות. און היות אַז יעדער ענין, בשעת ער קומט אַרויס אין פרטים, ווערט זיין אור נתצמצם און פאַנאַנ־ דערגעטיילט אין די פילע פרטים, דערויף קומט דער ציווי „ושמתם אותו מצד ארון ברית ה׳״, אַז (די ס״ת) די פרטים זאַלן זיין פאַרבונדן מיט (די לוחות) זייער כלל.

און אין דעם באַשטייט די פלוגתא צווישן די „חכמי ישראל״ — ר״מ און ר״י — אויף וויפל די פרטים דאַרפן זיין פאַרבונדן מיטן כלל:

ר״מ האַלט, אַז די פרטי השכל וועלכע דער רב איז משפיע צום תל־ מיד, כאַטש דער רב קען טאַקע ניט משפיע זיין צום תלמיד די נקודת השכל ווי זי איז ביי אים נאָר ער מוז אים געבן פרטים[34], דאַרפן אַבער די פרטים זיין אין אַלגעמיין אַז דער תלמיד קען אַליין ארויסגיין פון דעם ענין, ווי ער איז ביי זיך אין זיין חדרים, ווי ער איז ביי זיך אין זיין שטוב, ווי ער איז ביי זיך אין זיין בעט, ווי ער איז ביי זיך אין זיין בעט, ווי ער איז ביי זיך אין זיין בעט

— ווייל דער דרך פון שיטת ר"מ, אַז די פרטים זאָלן שטיין אין דער זעלבער דרגא פון כלל, איז שייך בלויז פאַר יחידי סגולה — ווי די גמרא זאָגט אויף ר' מאיר'ן "לא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו"[36]; און דער דרך פאַר רוב בני אדם איז (ווי שיטת רבי יהודה), אַז עס דאַרפן טאַקע זיין פרטים בבחי' מציאות, אַבער אין די פרטים זאָל זיך הערן די נקודה].

יא. און דאָס איז אויך די שייכות פון דעם ציווי "לקח[37] את ספר ה' תורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'" [וואָס שטייט אין היינטיקער סדרה, וועלכע מען לייענט שבת תשובה (כבשנה זו), אַדער (בכמה שנים) אין דעם שבת וואָס פאַר (און בסמיכות צו) עשרת ימי תשובה] — צו עשי"ת:

מצד דעם וואָס בעשי"ת איז מאיר בחי' יחידה שבנפש[38], זיינען זיי אַנדערש און אויסגעטלייט פון כל ימי השנה

— ניט בלויז אין ענינים וואָס קומען מצד בחי' יחידה — די עבודה וואָס איז דאָ נאָר בעשי"ת, נאָר —

אויך אין די ענינים וועלכע זיינען שייך צו כחות הגלויים — דער קיום התומ"צ וואָס איז דאָ אויך בכל ימי השנה, ווייל אויך אין די כחות הגלויים איז מאיר בחי' יחידה,

בדוגמת דעם "ספר התורה הזה" וואָס איז געלעגן "מצד ארון ברית ה'".

(משיחת ש"פ וילך, שבת תשובה, תשכ"ט)

של שתי הדיעות מהסדר כמו שהן שנויות בבבא בתרא — צ"ל סיבה וטעם על זה.

36) עירובין שם. נג, א.

37) להעיר, שגם לשון זה מורה על איחוד הפרטים עם הנקודה — כי "לקח" הוא ציווי על פעולה (כחות פרטים), ועם זה נאמרה בלשון "מקור" (בחי' יחידה). ראה לקו"ש חי"ד ע' 140 ואילך. וראה לעיל ע' 140.

38) כידוע פירוש אדה"ז במרז"ל במעלת עשי"ת (ר"ה יח, א. וש"נ) "כאן ליחיד כו' " — ראה לעיל ע' 84 הערה 33 וש"נ.